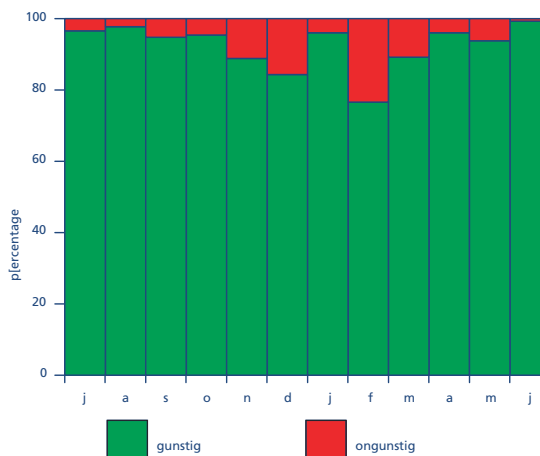

Eerste resultaten mid-wintertelling van watervogels januari 2005

Januari 2005 was wederom zacht. Liefst 5 miljoen watervogels werden tijdens de traditionele midwintertelling geteld. En waren de telomstandigheden in de rest van de winter beroerd; juist in januari was sprake van relatief goed weer. Naast grote concentraties van de algemene soorten werden ook van bijzondere soorten spectaculaire aantallen geteld. Zo blijken er inmiddels zeker zo'n 450 Grote Zilverreigers in ons land te overwinteren.

Figuur 1. Inschatting van de telomstandigheden in Nederland per maand in 2004/05 als percentage van het aantal telgebieden waarvoor dat is aangegeven.

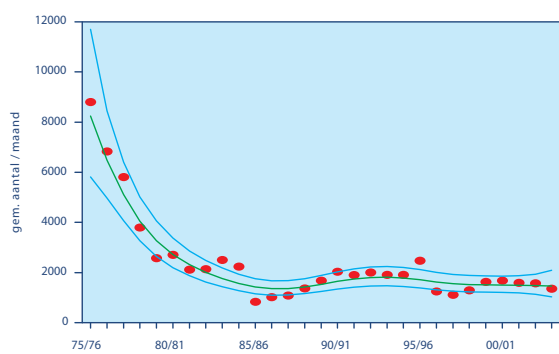

Fig. 2. Trend van Waterhoen in Nederland in 1975-2003.

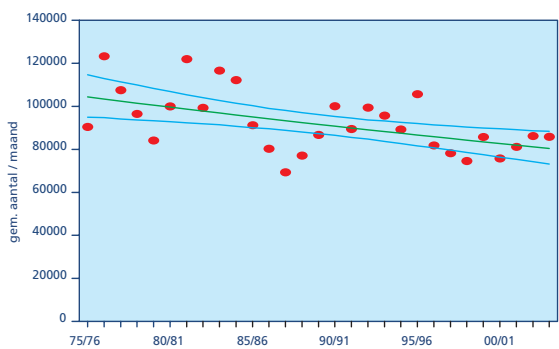

Fig. 3. Trend van Meerkoet in Nederland in 1975-2003.

Best wel aangenaam

Watervogeltellers zijn uiteraard bikkels die geen last hebben van storm, regen en koude. Maar niet heus... Het was daarom plezierig dat het in januari 2005 goed tellen was. Elke maand wordt trouw door vele waarnemers ingevuld hoe de telomstandigheden werden ervaren. Januari 2005 vormde op grond van deze kwalificaties een uitzondering in de reeks wintermaanden van november tot en met maart, die allemaal tamelijk belabberde telomstandigheden kenden (figuur 1). Het was zacht, vrij droog en zeer zonnig. Winterse omstandigheden bleven beperkt tot speldenprikken (o.a. tijdens de telling), maar tot veel watervogelverplaatsingen heeft dit niet geleid.

Opvallende aantallen

Met net als vorig jaar bijna 5 miljoen getelde watervogels demonstreerde Nederland opnieuw een watervogelland bij uitstek te zijn. Van de algemene soorten (tabel 1) vertoonde 53% een duidelijk hoger aantal dan het gemiddelde over de vijf voorgaande jaren (meer dan 10% hoger), 20% kwam voor in vergelijkbare aantallen en 27% in duidelijk lagere aantallen (meer dan 10% lager). Dat de winter bijzonder zacht was, blijkt wel uit de talrijkheid van Kievit en Goudplevier (160% en 166% hoger dan het vijfjarig gemiddelde). Andere uitschieters waren er bij Strandleeuwrik en Sneeuwgorz (154% en 97% hoger). Fraters werden echter in kleinere aantallen gezien (39% minder). Deze drie soorten vertonen van jaar op jaar grote fluctuaties, waarvan we de achtergronden - weerseffecten, broedsucces, vegetatieveranderingen op kwelders? - niet kennen. Drieteenstrandlopers nemen zowel als doortrekker en als overwinteraar toe. In januari 2005 werden 64% meer Drieteentjes geteld dan gemiddeld tijdens de voorgaande vijf tellingen. Andere soorten met flink hogere aantallen waren Blauwe Reiger, Grote Canadese Gans, Taigarietgans, Nijlgans, Slobeend en Tureluur. Enkele soorten die de laatste jaren relatief lagere aantallen lieten zien, zaten nu aan de goede kant van de streep. Dit gold zowel voor Tafelend (46.000 ex.), Topper (62.000

als Eider (ruim 116.000). Echter, niet alle schelpdiereneters deden het goed; de aantallen Kanoeten waren 45% lager dan het vijfjarig gemiddelde, die van Zwarte Zee-eenden 40%. Scholeksters waren niet duidelijk verder afgenomen (-6%), maar van populatieherstel na de langdurige afname is nog geen sprake. Soorten die het de laatste jaren opvallend goed deden, zoals Pijlstaart en Rosse Grutto, zaten in januari 2005 in de min met respectievelijk 24% en 36% lagere aantallen. Zaagbekken waren in januari 2005 eveneens uitgesproken slecht vertegenwoordigd. Bij Nonnetje, Middelste Zaagbek en Grote Zaagbek waren de aantallen 39%, 14% resp. 55% lager dan gemiddeld. Nonnetje en Grote Zaagbek laten ook op de langere termijn een negatieve trend zien.

Leuke soorten

Het zijn vooral de grote aantallen waar Nederland zijn internationale verantwoordelijkheid voor de bescherming van watervogels aan ontleend. Niet zelden is echter voor de waarnemer het aantreffen van schaarse of zeldzame soorten het leukst (tabel 2). Tot de spraakmakende soorten in januari 2005 behoren IJsdruiker (3), Kuifaalscholver (10), Kwak (1), Witoogend (3), Zeearend (3) en Grote Burgemeester (3). De tot voor kort zeldzame Kleine Zilverreiger bestendigde zijn opmars met 222 overwinteraars, net als de Grote Zilverreiger met 446! De 203 getelde Slechtvalken waren 15 jaar geleden nog ondenkbaar.

Trends

De midwintertelling is slechts één uit een reeks maandelijkse watervogeltellingen in Nederland. Veel gebieden worden van september/oktober tot en met maart/april maandelijks geteld (sommige ook buiten die periode), en op basis van die resultaten worden langjarige trends bepaald. Inmiddels is het rapport met de trendresultaten tot en met seizoen 2003/04 aan de tellers verstuurd. Ondanks de toenemende druk op de ruimte is er gelukkig nog steeds veel wetland in Nederland aanwezig waar zich belangrijke aantallen bevinden. Iets waar we trots en zuinig op moeten zijn. Echter, niet alle soor-

Teldata watervogels eerste helft van seizoen 2006/07

15 juli, 12 augustus, 16 september (Waddenzee 9 september), 14 oktober, 18 november (Waddenzee 11 november), 16 december.

Het gaat hier steeds om de zaterdag. Maandelijks worden alle monitoring-gebieden geteld. In juli en augustus gaat het om een selectie van die gebieden.

Van september tot en met december vinden op dezelfde data de landelijke ganzen- en zwanentellingen plaats.

Tellingen in de Waddenzee wijken qua datum af i.v.m. het tij.

ten zijn afhankelijk van die relatief goed beschermde gebieden, veelal vallend onder de Europese Vogelrichtlijn. Naast een aantal ganzen en zwanen komen ook soorten als Waterhoen en Meerkoeit in belangrijke mate buiten de grote wetlands voor; deels gaat het om eigen broedvogels. De afnemende trends bij deze twee soorten (figuur 2 en 3) is mogelijk een weerspiegeling van verdwijnende natuurkwaliteit in gebieden buiten de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Natura2000-gebieden.

Bedankt!

De jaarlijkse watervogeltellingen worden uitgevoerd door meer dan 1500 veelal vrijwillige waarnemers. Daarnaast zijn de gegevens van een groot aantal terreinbeherende instanties, instituten en provincies van groot belang.

Marc van Roomen

Het watervogelproject wordt uitgevoerd in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring en is een samenwerking tussen het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, ministerie van Verkeer en Waterstaat, Vogelbescherming Nederland, Centraal Bureau voor de Statistiek en SOVON.

Rosse Grutto. Foto: Ram Schols

Tabel 1. Getelde aantallen in januari 2005 (voorlopige cijfers) in vergelijking met het gemiddelde van de voorgaande vijf midwintertellingen (afgerond) voor soorten met meer dan 1000 exemplaren in januari 2005.

Soort	2005	2000-2004
Dodaars	3.612	2.900
Fuut	20.072	18.000
Aalscholver	22.388	20.000
Blauwe Reiger	9.441	6.300
Knobbelzwaan	29.400	25.000
Kleine Zwaan	8.849	13.000
Wilde Zwaan	1.683	2.100
Taigarietgans	3.803	2.300
Toendrarietgans	135.737	140.000
Kleine Rietgans	5.578	7.700
Kolgans	727.701	640.000
Grauwe Gans	218.056	180.000
Soepgans	11.224	8.100
Grote Canadese Gans	10.173	5.500
Brandgans	342.276	330.000
Rotgans	32.562	37.000
Nijlgans	16.344	9.000
Bergeend	47.523	52.000
Smient	749.587	760.000
Krakeend	19.303	16.000
Wintertaling	33.697	28.000
Wilde Eend	353.586	420.000
Soepeend	11.936	12.000
Pijlstaart	16.617	22.000
Slobeend	7.832	4.800
Tafeleend	46.045	41.000
Kuifeend	163.314	160.000
Topper	62.149	49.000
Eider	116.848	110.000
Zwarte Zee-eend	33.349	56.000
Brilduiker	12.743	15.000
Nonnetje	2.492	4.100
Middelste Zaagbek	6.139	7.100
Grote Zaagbek	4.942	11.000
Waterhoen	17.680	16.000
Meerkoeit	247.757	250.000
Scholekster	207.410	220.000
Kluut	1.759	1.400
Goudplevier	66.452	25.000
Zilverplevier	23.045	21.000
Kievit	145.447	56.000
Kanoet	45.284	70.000
Drieteenstrandloper	11.616	7.100
Bonte Strandloper	196.670	210.000
Rosse Grutto	32.522	44.000
Wulp	145.389	140.000
Tureluur	15.247	11.000
Steenloper	5.041	4.000
Kokmeeuw	174.346	150.000
Stormmeeuw	174.972	150.000
Zilvermeeuw	128.323	110.000
Grote Mantelmeeuw	5.274	7.100
Strandleeuwerik	1.450	570
Frater	1.213	2.000
Sneeuwgors	2.165	1.100

Tabel 2. Getelde aantallen in januari 2005 (voorlopige cijfers) van schaarse en zeldzame soorten.

Soort	2005	Soort	2005	Soort	2005
Roodkeelduiker	159	Ross' Gans	2	Bontbekplevier	528
Parelduiker	5	Keizergans	3	Kleine Strandloper	1
IJsduiker	3	Kleine Canadese Gans	93	Paarse Strandloper	280
Roodhalsfuut	16	Witbuikrotgans	1	Kemphaan	367
Kuifduiker	225	Roodhalsgans	7	Bokje	39
Geoorde Fuut	206	Magelhaengans	1	Watersnip	855
Kuifaalscholver	10	Casarca	38	Houtsnip	35
Roerdomp	41	Muskuseend	85	Grutto	305
Kwak	1	Carolinaeend	10	Regenwulp	1
Kleine Zilverreiger	222	Mandarijneend	59	Zwarte Ruiter	198
Grote Zilverreiger	446	Amerikaanse Smient	1	Groenpootruiter	13
Ooievaar	322	Krooneend	219	Witgat	167
Zwarte Ibis	1	Witoogeend	3	Oeverloper	14
Lepelaar	9	IJseend	53	Zwartkopmeeuw	5
Europese Flamingo	1	Grote Zee-eend	318	Dwergmeeuw	19
Chileense Flamingo	5	Kokardezaagbek	1	Kleine Mantelmeeuw	360
Flamingo spec.	34	Rosse Stelstaart	39	Pontische Meeuw	4
Kleine Flamingo	2	Zeearend	3	Geelpootmeeuw	9
Zwarte Zwaan	172	Bruine Kiekendief	51	Grote Burgemeester	3
Fluitzwaan	1	Blauwe Kiekendief	238	Drieteenmeeuw	69
Zwaangans	39	Ruigpootbuizerd	36	Grote Stern	1
Dwerggans	102	Smelleken	46	Velduil	28
Indische Gans	377	Slechtvalk	203	IJsvogel	262
Sneeuwgans	13	Waterral	178	Grote Gele Kwikstaart	93
				IJsgors	35